

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BD/202/10/85

STOSUNEK CZŁONKÓW PZPR DO RELIGII

Warszawa czerwiec 1985 r.

Informacje na ten temat zawierają dwa spośród przeprowadzonych przez CBOS badań obejmujących dorosłą ludność Polski¹. Wszyscy respondenci określali w nich swój stosunek do religii za pomocą następujących skal:

- w przypadku wiary: głęboko wierzący, wierzący, niezdecydowani, niewierzący, zdecydowanie niewierzący;

- w przypadku praktyk: praktykujący regularnie, praktykujący nieregularnie, uznający jedynie najważniejsze praktyki religijne /np. chrzest dzieci, ślub kościelny/, zupełnie niepraktykujący.

Analizowaliśmy jednak osobno wypowiedzi partyjnych i bezpartyjnych dla określenia różnic zarówno w wymiarze ogólnym, jak i ze względu na cechy społeczno-demograficzne.

Tabela 1. Stosunek partyjnych i bezpartyjnych do wiary i praktyk religijnych

w procentach

Wyszczególnienie	Członkowie PZPR	Bezpartyjni
Głęboko wierzący	4,5	22,8
Wierzący	50,1	65,0
Niezdecydowani	18,6	7,5
Niewierzący	21,8	3,9
Zdecydowanie niewierzący	5,0	0,8
	54,6	87,8
	26,8	4,7
Praktykujący regularnie	12,0	46,3
Praktykujący nieregularnie	31,6	37,7
Uznający tylko najważniejsze praktyki religijne /np. chrzest dzieci, ślub kościelny/	34,6	12,0
Zupełnie niepraktykujący	21,8	4,0

Jakkolwiek w rozkładach procentowych w obu grupach więcej jest wierzących i praktykujących, to jednak należy zauważyć, że wśród członków PZPR odsetek ten jest znacznie mniejszy. W postawach proreligijnych członków PZPR dominują kategorie wierzący i praktykujący nieregularnie. Znaczące dla partyjnych są także

¹ "Jak minął rok 1984" /grudzień '84/ oraz "Aktualne wydarzenia /1/" /marzec '85/.

kategorie pośrednie tzn. niezdecydowany i uznający tylko niektóre praktyki religijne. U bezpartyjnych występują one w niewielkim procencie.

Tabela 2. Stosunek partyjnych i bezpartyjnych do wiary i praktyk religijnych według płci w procentach

Wyszczególnienie	Kobieta	Mężczyzna
Wierzący:		
- partyjni	68,6	46,3
- bezpartyjni	91,8	83,5
Niewierzący:		
- partyjni	19,0	31,3
- bezpartyjni	2,9	6,8
Praktykujący:		
- partyjni	57,4	35,8
- bezpartyjni	89,0	78,4
Niepraktykujący:		
- partyjni	16,9	24,6
- bezpartyjni	2,4	5,7

Mimo podobieństwa rozkładów procentowych obu grup w przypadku członków PZPR płeć jest czynnikiem silniej różnicującym. Przy deklaracji wiary różnica między partyjnymi kobietami i mężczyznami sięga 22%, między bezpartyjnymi natomiast 8%. Dotyczy to także deklaracji co do praktyk religijnych: 12% - partyjni i 4% bezpartyjni.

Tabela 3. Stosunek partyjnych i bezpartyjnych do praktyk religijnych według wieku

w procentach

Wyszczególnienie	Wiek			
	do 25	26-35	36-60	ponad 60 lat
Wierzący:				
- partyjni	•	50,4	50,7	76,1
- bezpartyjni	85,4	84,0	72,0	95,8
Niewierzący:				
- partyjni	•	22,6	29,1	15,2
- bezpartyjni	4,6	6,3	3,9	2,0
Praktykujący:				
- partyjni	•	39,5	40,5	62,2
- bezpartyjni	81,2	81,5	84,2	93,2
Niepraktykujący:				
- partyjni	•	24,6	22,9	17,8
- bezpartyjni	6,1	4,3	2,2	1,6

W obu badanych grupach występuje przedział wieku, od którego wyraźnie rośnie liczba deklarujących wiarę i praktyki religijne /tab.3/. Są to ludzie po sześćdziesiątce. W wieku produkcyjnym natomiast występuje ciekawa różnica: wśród partyjnych liczba deklaracji wiary i praktyk jest właściwie stała, wśród bezpartyjnych natomiast po 35 roku życia wyraźnie maleje /o 12%/ w wypadku deklaracji wiary, podczas gdy w wypadku praktyk - konsekwentnie rośnie.

Warto także odnotować znaczącą grupę tych członków PZPR /35,9% w wieku 26-35 lat i 36,7% mieszczących się w przedziale 36-60 lat/, którzy uznają praktyki religijne związane ze sferą obyczajową, np. chrzest dzieci, ślub kościelny.

Tabela 4. Stosunek partyjnych i bezpartyjnych do wiary i praktyk religijnych według wykształcenia

w procentach

Wyszczególnienie	Wykształcenie			
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie i niepełne średnie	wyższe i poma-turalne
Wierzący:				
- partyjni	62,7	56,1	56,5	39,8
- bezpartyjni	92,7	89,6	85,1	73,3
Niewierzący:				
- partyjni	21,2	19,2	27,4	38,7
- bezpartyjni	2,9	3,7	5,5	11,4
Praktykujący:				
- partyjni	52,6	45,6	41,5	33,0
- bezpartyjni	89,7	84,1	79,3	73,9
Niepraktykujący:				
- partyjni	17,5	12,3	27,7	26,4
- bezpartyjni	2,6	3,9	4,6	7,0

Im wyższe wykształcenie, tym mniejsza liczba deklaracji wiary i praktyk religijnych. Odnosi się to zarówno do partyjnych, jak i bezpartyjnych. Członków PZPR cechuje jednak większa dynamika zmian stosunku do religii. Jest ona szczególnie widoczna przy deklaracji praktyk religijnych.

Występuje tu również ta sama co przy wieku prawidłowość: 29,9% partyjnych z wykształceniem podstawowym, 42,1% z zasadniczym zawodowym, 30,8% ze średnim i 40,7% z wyższym uznaje przede wszystkim praktyki o charakterze obyczajowym.

Tabela 5. Stosunek partyjnych i bezpartyjnych do wiary i praktyk religijnych według grup społeczno-zawodowych

w procentach

Wyszczególnienie	Grupa społeczno-zawodowa		
	rolnik	robotnik	pracownik umysłowy
Wierzący:			
- partyjni	83,4	58,1	46,8
- bezpartyjni	97,1	89,2	79,7
Niewierzący:			
- partyjni	16,7	19,5	32,2
- bezpartyjni	0,4	3,5	8,6
Praktykujący:			
- partyjni	82,4	43,6	38,4
- bezpartyjni	94,7	84,6	76,4
Niepraktykujący:			
- partyjni	0,0	16,4	27,0
- bezpartyjni	0,8	4,0	5,3

Najsilniejsze postawy proreligijne przejawiają rolnicy /podobną tendencję zaobserwowano przy zastosowaniu zmiennej: miejsce zamieszkania - tab.6/. Przynależność do PZPR wpływa jednak na ich zachowania religijne: jako praktykujący regularnie deklaruje się 36% chłopów partyjnych wobec 71,4% bezpartyjnych /o 35,4% mniej/.

Wśród należących do PZPR robotników i pracowników umysłowych znaczący jest odsetek uznających niektóre praktyki religijne: odpowiednio 40,0 i 34,6%. Nie odnotowuje się natomiast wzrostu liczby tego typu postaw u bezpartyjnych.

Tabela 6. Stosunek partyjnych i bezpartyjnych do wiary i praktyk religijnych według miejsca zamieszkania

w procentach

Wyszczególnienie	Wieś	Miasto		
		do 20	20-100	ponad 100 tys. mieszkańców
Wierzący:				
- partyjni	63,4	55,0	50,0	47,0
- bezpartyjni	90,3	89,7	86,8	85,0
Niewierzący:				
- partyjni	23,3	25,0	32,9	28,4
- bezpartyjni	3,6	4,7	5,6	6,0
Praktykujący:				
- partyjni	50,9	36,7	37,9	41,5
- bezpartyjni	88,1	86,5	82,0	78,0
Niepraktykujący:				
- partyjni	19,1	20,0	20,7	28,7
- bezpartyjni	2,1	3,5	3,7	6,5

Wpływ tradycji katolickich wyrażający się wysokim odsetkiem postaw proreligijnych wśród członków PZPR znajduje zatem swoje odbicie w łagodniejszym nieco wymiarze. Charakterystyczne jest, że partyjni w niewielkim stopniu deklarują postawy "głęboko wierzący", "praktykujący regularnie". Częściej wybierają postawy pośrednie - "niezdecydowany", "uznający niektóre praktyki religijne, np. chrzest dzieci, ślub kościelny". Poza nierównomiernością wzrostu religijności w różnych kategoriach społeczno-demograficznych, zaobserwowane w grupie członków PZPR zróżnicowania są zbieżne z tymi, które dotyczą bezpartyjnych: więcej osób wierzących i praktykujących na wsi niż w mieście, kobiet niż mężczyzn, osób z niższym wykształceniem niż wyższym.

W jednym z badań /z marca br./ w ankiecie na temat "Aktualnych wydarzeń /1/" zadano badanym także dwa pytania, sondujące ich opinię o politycznej działalności Kościoła.

Na pytanie "Czy Pana/i/ zdaniem Kościół powinien wypowiadać się w sprawach politycznych" zdecydowana większość członków PZPR /82,0%/ odpowiedziała, że nie widzi Kościoła jako współpartnera w kierowaniu życiem politycznym kraju. Deklaracje dotyczące stosunku do wiary i praktyk nie różnicowały tej opinii. Około 20% partyjnych wierzących i praktykujących uznało jednak, że Kościół powinien zabierać głos w sprawach politycznych /w przypadku ogółu badanych partyjnych - 12%/.

W odpowiedzi na pytanie "Jak Pan/i/ sądzi, jaka byłaby sytuacja Polski, gdyby Kościół miał większy wpływ na kierowanie krajem" uzyskaliśmy odpowiedzi:

- sytuacja byłaby lepsza - według 29% wierzących i praktykujących partyjnych,

- uległaby pogorszeniu - według 46% wierzących i praktykujących członków partii.